

Pravila Društva za tjelovježbu "Hrvatski sokol" iz Đakova

Borislav Bijelić
Muzej Đakovštine, Đakovo

U djelovanju Hrvatskog sokola godina 1922. od posebnog je značaja. Nakon što je po završetku Prvog svjetskog rata obnovljen rad društva u okviru Jugoslavenskog sokolskog saveza, Hrvatski sokol spomenute godine izlazi iz Saveza i djeluje samostalno. Novonastala situacija zahtijevala je i određene normativne promjene, ponajprije promjene vezane za pravila o djelovanju društva u bitno izmijenjenim okolnostima.

Hrvatski sokol u Đakovu jedno je od lokalnih društava koje je svojim radom bitno obilježilo društveni, politički, sportski i kulturni život Đakova u prvoj polovici prošlog stoljeća. Po uzoru na druge hrvatske gradove - nakon pomno provedenih priprema, posebice nakon pokopa biskupa Strossmayera na čijem su ispraćaju sudjelovala brojna sokolska društva koja su na đakovčki puk ostavila jak utisak - skupina entuzijasta i domoljuba na čelu s dr. Aurelom Plemićem osnovala je Hrvatski sokol. Konstituirajuća skupština održana je u prostorijama Hrvatske čitaonice 19. kolovoza 1906. godine. Za starješinu društva izabran je Aurel Plemić, za tajnika Šimo Švarc, a za blagajnika Hinko Mavrović. Prvi odbornici društva bili su Mato Ivakić, Ivan Herman, Andro Štiglić, Dragutin Čubriković, Svetozar Rački, Jozo Šimunović i Miroslav Exinger.

Do izbijanja Prvog svjetskog rata Hrvatski sokol u Đakovu postigao je značajne rezultate u svim oblastima svoga djelovanja, i kao takav postalo

relevantan društveni činilac Grada. Da je to tako vidjelo se već 1907. godine prilikom blagoslova sokolske zastave. Tu manifestaciju pratilo je veliko mnoštvo građana okupljenih na platou ispred Stolne crkve, a dobro su bile posjećene i sve sokolske vježbe održane u gradu i selima Đakovštine. Osim na sportskom, Sokoli su djelovali i na kulturnom planu. Na sebi svojstven način obilježavali su sve značajnije datume iz nacionalne i lokalne povijesti. Inicirali su obilježavanje pogibije Zrinskog i Frankopana, stotu obljetnicu rođenja Ljudevita Gaja, a svoj prilog dali su i podizanju spomenika pjesniku Luki Botiću. Iako primarno kulturne manifestacije, sve one, kako formom tako i sadržajem, predstavljale su ujedno i afirmaciju hrvatskog nacionalnog bića. U višenacionalnoj zajednici, kakva je bila Austro-Ugarska toga vremena, predstavnici režima na takve aktivnosti gledali su ne kao na kulturni, već prvenstveno politički čin, čin koji nije bio lišen stanovitih subverzivnih poruka.

Izbijanjem Prvog svjetskog rata prestaje aktivnost sokolskih društava. Obnavlja se po njegovom završetku, ali sada u bitno drugačijem političkom okruženju. Stvaranjem Države Srba, Hrvata i Slovenaca, barem prividno, realiziran je jedan od izvornih sokolskih ideala – sveslavenska solidarnost. No, kako to obično biva, u srazu sa zbiljom ideali su vrlo brzo doživjeli poraz. Novonastala država, koja je trebala biti izraz južnoslavenske solidarnosti, nastala je zapravo kao odraz političkih snaga u zemlji i inozemstvu, te izrazito nezavidnog položaja u kojem se Hrvatska našla po završetku rata. U novim okolnostima postalo je bespredmetno politički naboj Društva usmjeravati protiv imperijalnih aspiracija Beča i Pešte – što je sve do tada, više ili manje otvoreno, činjeno. I nova država, i to od prvih dana svoga postanka, nije pokazala razumijevanje za nacionalne interese onih naroda koji su ušli u njezin sastav, a to se onda nužno moralo reflektirati i na svekoliki politički, društveni, kulturni i gospodarski život cijele zajednice.

Lipnja 1919. godine održan je u Novom Sadu Sokolski sabor na kojem je donesena politički dirigitirana odluka o ujedinjenju hrvatskih, srpskih i slovenskih Sokola u jedinstveni Jugoslavenski sokolski savez. Đakovački sokoli nisu plebiscitarno prihvatili odluku o ujedinjenju. Razlike su proizlazile iz političkog opredjeljenja pojedinih članova. Oni prohrvatskog usmjerenja ujedinjenju su se protivili, dok je projugoslavenski profilirano članstvo (npr. Ivan Ribar) čin ujedinjenja pozdravljalo. Unatoč toga, sve do 1922. godine, Društvo je radilo po već ustaljenim obrascima djelovanja, a postignuti su i zapaženi rezultati. Spomenute godine dolazi do radikalnih promjena. Hrvatski sokolski savez istupio je iz Jugoslavenskog sokolskog saveza i u Zagrebu dolazi do reaktiviranja Hrvatskog sokola.

Kao posljedica tih događanja u Đakovu je već 11. rujna iste godine održana Skupština na kojoj je izabran Privremeni odbor čiji je zadatak bio ponovno pokrenuti rad Hrvatskog sokola. Članovi tog odbora bili su: Josip Štajduhar, Ante Crvić, Dragan Devčić, Mara Leović, Adam Kesler, Pavao Matais, Cvjetko Šestak, Šandor Pišl, Antun Bergman, Franjo Pavić, D. Hiršler, Katica Kyrbis, Anka Šultajs i I. Kovač. Samo nekoliko dana kasnije, 17. rujna 1922. godine, sazvana je konstituirajuća Skupština na kojoj je donesena odluka o ponovnom aktiviranju Hrvatskog sokola Đakovo. Na istoj su, između ostalog, usvojena i Pravila društva za tjelovježbu Hrvatski sokol u Đakovu. Zbog značaja za neko buduće, sustavno istraživanje djelovanja Hrvatskog sokola tijekom dvadesetih godina prošlog stoljeća, Pravila prenosimo u cijelosti.¹

1 Pravila Hrvatskog sokola Đakovo prenesena su prema jednoj od kopija koje se čuvaju u Arhivu Muzeja Đakovštine pod inventarnim brojem 1102. Pisana su pisačim strojem na pet stranica tzv. masnog papira. Iako na dokumentu nedostaje žig i potpisi starješine, vođe i tajnika Društva, mišljenja sam da njegova autentičnost nije upitna. Naime, autor ovog rada imao je priliku vidjeti kod pojedinih lokalnih kolekcionara identične prijepise Pravila koja su se, po svemu sudeći, pisala u više primjeraka i dijelila članstvu. Što se tiče žiga, Društvo ga nije niti moglo imati s obzirom da su Pravila... donesena na konstituirajućoj Skupštini, a zašto nema potpisa čelnih ljudi Društva ostavljamo da istraže oni koji će se sa ovom temom tek baviti. Nije nemoguće da su ti potpisi izostali uslijed, s jedne strane prezauzetosti najodgovornijih ljudi Društva oko pripreme i vođenja Skupštine, a s druge želje da se Pravila što prije distribuiraju članovima i potencijalnim simpatizerima Hrvatskog sokola. Hipotetički gledano, moguće je i to da je učinjeno puno prijepisa koji su se prema potrebi potpisivali i distribuirali, a da je u Muzej došao primjerak iz sokolske arhive koji nije bio u službenoj uporabi, pa prema tome ni potpisan.

P R A V I L A

Društva za tjelovježbu "HRVATSKI SOKOL" u Đakovu

&. 1.

Ime: Društvu je ime "Hrvatski sokol" u Đakovu

&. 2.

Svrha je društvu gojenje i promicanje tjelovježbe kao sredstva za podignuće tjelesne i moralne snage u najširim slojevima hrvatskoga naroda, te seljačke uzajamnosti.

&. 3.

Kako se svrha postizava?

1./ gojenjem raznih grana tjelovježbe, 2./ skupnim poučnim i zabavnim sastancima i izletima, 3./ priredjivanjem javnih vježba, 4./ pružanjem pomoći u slučaju elementarnih nezgoda, kao od požara i poplave i t. d., 5./ ako bi se pojedini članovi složili unutar ovoga društva u klub, da budi glazbom, budi pjevanjem sudjeluju kod društvenih zabavnih sastanaka ili pako da goje posebnu koju granu tjelovježbe, smije ih upravni odbor potpomagati materijalno i moralno ili tako, da društvo kraj toga ne štetuje. Eventualna imovina takvog kluba je društveni imetak.

&. 4.

Poslovni jezik.

Poslovni jezik je društva u svim granama hrvatski.

&. 5.

Društveno odijelo.

Društveno odijelo je ono, propisano po Hrvatskom Sokolskom Savezu

&. 6.

Članovi društva.

Članovi društva jesu: a./ začasni, b./ utemeljiteljni, c./ izvršujući, d./ podupirajući. Utemeljiteljni i podupirajući članovi mogu biti i izvršujući , ako plaćaju za to ustanovljeni prinos.

&. 7.

Uvjeti pristupa.

U društvo može biti primljen svatko, tko je navršio 18. godina, koji nije bio sudbeno kažnjen radi čina, počinjenog iz koristoljublja ili proti ćudorednosti. Tko hoće da pristupi društvu, ima se prijaviti upravnom odboru. Ime onoga, koji se prijavi, imade se pribiti na oglasnu ploču u društvenim prostorijama dotično kod vježbe proglasiti, da svaki član uzmogne staviti prigovor, ako drži da se dotičnik u smislu ovih pravila ne može primiti za člana. Osam dana iza prijave oglasa odlučuje upravni odbor, da li se dotičnik prima ili ne. Primljenom se daje prijavnica. Proti topoglednoj odluci odbora je priziv isključen.

&. 8.

Pravila članova.

Svaki član imade pravo prisustvovati svim glavnim skupštinama, te ima tamo pravo glasa i pravo aktivnog i pasivnog izbora. Ima nadalje pravo prisustvovati skupnim javnim sastancima, izletima i zabavama. Kod tjelovježbe u odjelima i kod skupnih vježba sa natjecanjem mogu sudjelovati samo članovi začasni i izvršujući i samo ovi mogu nositi društveno odijelo.

&. 9.

Dužnosti članova.

Svaki je član dužan držati se društvenih pravila, pokoravati se zaključcima glavne skupštine i upravnog odbora, držati se kućnog reda, te u opće živo i savjesno promicati društvene svrhe.

&. 10.

Istup.

Član koji stupi u društvo, obvezuje se plaćati na nj otpadajuće prinose za cijeli onu godinu. Tko hoće izstupiti iz društva ima to prijaviti pismeno upravnom odboru najkasnije do 20. prosinca dotične godine, inače imade da plati članske prinose za cijelu slijedeću godinu.

&. 11.

Isključenja člana.

Upravni odbor vlastan je isključiti člana: a./ ako nakon pismene opomene ne uplati dospjele članarine, b./ ako je prekršio društvene pravila, c./ ako se nepristojno vlada, bilo u društvu, bilo izvan njega. Proti zaključku upravnog odbora slobodno je prizvati se na glavnu skupštinu.

&. 12.

Glavna je skupština vrhovna oblast društva.

Glavne su skupštine: 1./ redovite, 2./ izvanredne. Svaku glavnu skupštinu sazivlje upravni odbor i to na oglasnoj ploči i u društvenim prostorijama i mjestnim novinama 14 dana prije, uz naznaku dnevnog reda. Za obdržavanje skupštine potrebno je da bude prisutno bar polovina članova. Ako ih toliko ne dodje, mora se slijedeća skupština održati odmah iza 8 dana tada i bez obzira na broj prisutnih članova. U skupštinama se odlučuje apsolutnom većinom glasova. Raspolove li se glasovi odlučuje glas predsjedatelja. Izbori se obavljaju tajno. Koji kod prvog biranja ne poluče nadpolovične većine potpadaju užem izboru, a u slučaju raspolovljenih glasova, odlučuje žrijeb. Punomoć isključena.

&. 13.

Redovita glavna skupština.

Redovita glavna skupština drži se svake godine najkasnije do konca mjeseca ožujka. Njoj pripada: 1./ ovjeroviti zapisnika posljednje glavne skupštine, 2./

odobriti izvještaj upravnog odbora o ukupnom djelovanju za minulu godinu, 3./ odobriti račune o prihodu i rashodu, o inventaru, o zakladama i cijelom stanju društvenog imetka, 4./ odobriti izvještaj revizora računa, 5./ odobriti izvještaj vodi o samoj tjelovježbi, 6./ izabrati začasne članove bez debate o ličnosti, 7./ riješavati druge ventualne predloge upravnog odbora ili pojedinih članova, 8./ preinačiti ova pravila, 9./ izabrati upravni odbor, 10./ izabrati tri revizora računa za tekuću godinu, 11./ riješavati prizive /: &. 10. :/. –

&. 14.

Izvanredna glavna skupština.

Kada ustreba, može upravni odbor sazvati izvanrednu glavnu skupštinu. Zahtjevali pak najmanje 20 članova pismeno i naznačivši razloga, da se izvanredna glavna skupština sazove, tada je dužan upravni odbor da istu sazove najkasnije u roku od 14 dana, počamši od dana uruče pismenoga zahtjeva.

&. 15.

Upravni odbor.

Glavna skupština bira na jednu godinu: a./ starješinu, b./ vodju, c./ 14 članova upravnog odbora te tri zamjenika. Svi ti zajedno sačinjavaju upravni odbor, koji bira iz svoje sredine zamjenika starješine, tajnika i blagajnika. Upravni odbor obavlja svoje poslove besplatno, te drži sjednice na poziv starješine ili njegova zamjenika, kao predsjedatelja. Da se može valjan zaključak stvoriti mora biti prisutno bar 5 članova uračunano ovamo i predsjedatelja. Zaključuje se većinom glasova. Zamjenici stupaju u odbor po najvećem polučenom broju glasova, čim se isprazni ko je odborničko mjesto.

&. 16,

Djelokrug upravnog odbora.

Upravni odbor imade a./ sklapati ugovore u ime društva te upravljati društvenom imovinom, b./ odlučivati o primanju i isključivanju članova, c./ odobriti po volji izradjeni red za tjelovježbu, d./ ubirati novčani prinos, e./ opredjeljivati skupne zabave, sastanke i izlete, f./ predlagati glavnoj skupštini

zasluženno osoblje za začasne članove, g./ Starješina još napose zastupa društvo prema oblastima i inim osobama, te provadja sve zaključke odbora i glavnih skupština. Ako je starješina zapriječen, vrši sva njegova prava i dužnosti zamjenik starješine, a ako bi i ovaj bio zapriječen, vrši iste funkcije onaj kojega odbor za to odredi. h./ dozvoljavati osnivanje klubova u smislu &. 3. društvenih pravila te prihvaćati i potvrdjivati njihov pravilnik.

&. 17.

Prednjački zbor.

Stručnom stranom društva upravlja vodja, uz prednjački zbor po poslovniku. Članove prednjačkog zbora kao i njihov poslovnik potvrđuje upravni odbor na predlog vodje.

&. 18.

Imovina društva.

Imovina društva sastoji se: a./ od pokretnina i nepokretnina, b./ od uplate utemeljiteljnih članova, c./ od dobrovoljnih zapisa i darova, d./ od prinosa članova i inih dodataka.

&. 19.

Doprinosi članova.

Članovi utemeljitelji plaćaju jedanputa za uvijek najmanje svotu od 2000 K. Koja se imade isplatiti najkasnije za godinu dana. Izvršujući članovi plaćaju mjesečnu članarinu od 10 K., podupirajući članovi plaćaju članarinu od 20 K. mjesečno. Prinose članova vlastna je mijenjati glavna skupština.

&. 20.

Obranički sud.

Rasprave medju članovima riješava bez daljnjea priziva obranički sud. Ovaj sastoji od 4 obranika, koje si biraju obje prepiruće stranke i to svaka po dva izmedju društvenih članova, a obranici si biraju predsjednika. Nebi li se u osobi

mogli složiti odlučuje između predložene dvojice žrijeb. Obranički sud stvara svoje zaključke većinom glasova, a ako se glasovi raspolove, odlučuje glas predsjednikov.

&. 21.

Prestanak društva.

Društvo prestaje, ako to naročito zaključi u tu svrhu sazvana izvanredna glavna skupština. Ovoj skupštini mora prisustvovati natpolovična većina svihkolikih članova, a za razlaz moraju glasovati dvije trećine prisutnih članova. Ne bude li se radi nedostatnog broja članova mogla ova sazvana skupština održavati, to može o razlazu društva zaključiti na novo naročito u tu svrhu sazvana izvanredna glavna skupština bez obzira na broj prisutnih članova i to sa dvije trećine glasajućih.

Ako glavna skupština ne odredi što ino prelazi cijelokupni društveni imetak za slučaj zaključka razlaza ili raspusta društva po oblasti za gradnju uboškog doma odnosno bolnice u Đakovu.

U Đakovu, dne 17. rujna 1922.

Starješina:

Vodja:

Tajnik:

ORDINANCES OF «HRVATSKI SOKOL» -GYMNAYSTIC CLUB IN ĐAKOVO

SUMMARY

The year 1922 was particularly important for «Hrvatski sokol» -sports club. After the World War I, the activities of the club revived within the Sokol Union of Yugoslavia, In that year Croatian club leaves the Union and starts its independent activities. The new situation required some normative changes, primarily regarding the practice regulations within the new, considerably changed conditions.